

СТАНОВИЩЕ

От проф. Анна Бояджиева

Национална художествена академия

Катедра „Текстил- изкуство и дизайн“

за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление

8.2. „Изобразително изкуство“

Департамент „Дизайн“

Нов български университет

с кандидат Яна Олег Дворецка

Темата на докторантурата е „ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК НА ЕДЕНТИЧНОСТ“ с научен ръководител доц. Елена Тодорова. Състои се от увод, осем глави, които оформят изложението, заключение, справка за приносите на дисертационния труд, библиография, списък с публикациите по темата на дисертацията. Дисертацията е с обем от 226 страници. В текста са включени 91 фигури, които подкрепят теоретичното изследване.

Докторантът Яна Дворецка е щатен преподавател по моден дизайн в Департамент „Дизайн“ в НБУ. В своята разработка тя извежда стройна система за изследване и структуриране на проблема ОБЛЕКЛО- ЗНАК -ИДЕНТИЧНОСТ, който е заложен в предмета на настоящата научна разработка. Трудът е разгледан в историко-културологичен аспект. Облеклото като феномен съпътства развитието на цивилизацията. Яна прави анализ на историческото развитие на облекло и необходимостта от покриване и украсяване на тялото. Посочени са функциите и комбинациите между тях, които облеклото изпълнява. Най- често това са защитна, морална, декоративна, комуникационна, социална /Flugel, 1930, Harms, 1938, Barnard, 1996/. Актуалността на тези функции са валидни до днес. Може да се направи извода, че тяхната роля в нашия свят е изключително важна и полежи на изследване и осъвременяване. От тази гледна точка дисертационния труд на Яна Дворецка е актуален и навременен. Самият факт, че философи и учени в различни времеви периоди, включително и в наши дни, имат интерес към темата, говори за нейната актуалност и значимост. Облеклото, отговаря за външния вид на човека, за неговия психологически портрет, религиозна принадлежност, статус в обществото, показва етапите на историческото развитие на света. Не случайно докторантът посяга към Юдейско- християнското учение и библейската история за Адам и Ева, за да изведе своята теза, че не защитната функция, а моралната излиза на преден план, когато се прикриват определени части от тялото. Днес тази теза е актуална за много страни по света- ислямските държави и по-малките етно- религиозни общности. Облеклото в своята декоративна функция се отнася до външния вид на човека с цел да демонстрира неговите

естетически изисквания, принадлежност към групи от обществото и не на последно място да привлича вниманието на срещуположния пол с цел биологично продължение на рода. Дрехата в цивилизования свят играе ролята на естетически възглед и провокатор. Концепциите за красота и вида на облеклото са различни в различните общества и региони. На базата на значимостта на посочените идеи, докторанта конструира и изгражда своя научен труд. Построяването на система от аспекти на идентичността, която да доказва водещата роля на знаковата функция на облеклото изисква подробен анализ. Този анализ Яна Дворецка постига чрез осемте глави в нейния труд, които разглеждат различни аспекти на облеклото, а именно:.

1. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА СОЦИАЛЕН СТАТУС; 2. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА ПОЛИТИЧЕСКА/ИДЕОЛОГИЧЕСКА ИДЕНТИФИКАЦИЯ; 3. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА ПОЛОВА ПРИНАДЛЕЖНОСТ; 4. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА РЕЛИГИОЗНА ИДЕНТИЧНОСТ; 5. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА ЕТНИЧЕСКА И НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ; 6. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА КУЛТУРНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ И ГРУПИ ПО ИНТЕРЕСИ; 7. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА СЕКСУАЛНА ИДЕНТИФИКАЦИЯ; 8. ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА ПРИНАДЛЕЖНОСТ КЪМ ГРУПА. УНИФОРМА

Структурирането на най- характерните функции на облеклото в отделни глави и тяхното прецизно изследване, обхваща цялата разнообразна негова палитра. В изброените глави тезата за анализ на различните аспекти на облеклото е развита интелигентно и задълбочено. Към всяка от тях докторантът е направил собствени изводи.

В дисертационият труд са поставени въпросите за религията и морала и използването на религиозното облекло при конструирането на идентичност; за сексуалната диференциация при двата пола и тяхната еманципация; за политическата и идеологическа идентификация на индивида; за социалните послания на облеклото и конструирането на социалния статус; за консуматорската мода, която днес не се диктува от „елита“, а от поп- културата, уличната мода и субкултурата. Облеклото и декорацията на тялото са сред най-ефективните инструменти на субкултурите за конструиране на идентичност, а смяната на идентичности е характерна за постмодерното общество. Яна Дворецка е разработила темата и за облеклото като инструмент в етническото и националното облекло, в глобализацията на света и модната индустрия, които асимилират етнокултурата. Разгледала е униформата като облекло, което води до визуална унификация на носещия като част от дадена професионална или социална група.

Значимостта на горепосочените функции е безспорна. Всички те и комбинациите между тях формират външния вид на индивида.

Предмет на настоящата дисертация е конструирането на система от аспекти на идентичността, която доказва предимството на знаковата пред останалите функции на облеклото.

Докторантът Яна Дворецка прави точно това- хронологично подрежда и анализира аспектите на облеклото и извежда свои изводи и заключения към тях.

В текста на докторантурата много добре е развита тезата за облеклото като **комуникационен** апарат. Облеклото е универсален културен език, и се състои от символи, които отстояват и разграничават социалните, културни и естетически позиции на индивида. То осигурява основната информация за възраст, пол, етнически произход, социален статус, религиозна, идеологическа и културна принадлежност. Така облеклото изгражда портрета на индивидуалната и колективна идентичност. Модният език е част от цялостната визия на индивида и носи кодови послания. Яна доказва, че и днес изучаването на проявленията на идентичността на облеклото е важна и актуална задача и би помогнало в нуждата на постмодерния човек от невербален комуникационен език, какъвто е външния вид. В дисертацията се отбелязва и огромното икономическо значение на облеклото като модна индустрия, за конструирането на идентичност и потребителските нужди на консуматора.

Цел на дисертацията според Яна Дворецка е да създаде система от аспекти на идентичността, които се комуникират чрез облеклото и външния вид, като постигането ѝ тя осъществява чрез решаването на основни задачи, които са актуални и в настоящия момент, Част от тях са създаване на знакови системи в облеклото, чрез цитирам: „анализ на досегашния опит; анализ на смисъла на съществуването на облеклото в светлината на семантиката; с помощта на историята на костюма и модата да се систематизира огромното многообразие от прояви на индивида; да се разгледат мотивите за носене на определено облекло като акт на самосъздаване и позициониране в общността; облеклото като средство за разрушаване на социалните конструкции; да се формулират универсални знаци в облеклото“

и

т.н.

Тук само изброени, тези основни задачи в труда на докторанта са старателно изследвани и развити чрез изучаване и анализиране на съществуващата литература. Построената система на докторантурата разглежда обстойно аспектите на идентичността, комуникирани чрез облеклото, но тази система се намира в състояние на непрекъснати промени и обновяване. Като **методология** в труда основно е използван сравнителния и системния анализ / в това число елементен, структурен, функционален и исторически/, също така са използвани социологичен, културологичен и семиотичен подход към проблема.

Костюмът в облеклото и съответно в модата е отражение на основните стилове в изкуството и архитектурата, на философско - религиозни идеи и морални норми, на войни и политически събития, на икономически и социални революции, както и на вечния стремеж на човека към красота и съвършенство. Познаването на тази важна и интересна област от човешката култура е ценно за всеки творец като източник на стимули за хранване на творческото въображение. Този вид познание е не само източник на вдъхновение, но и абсолютна необходимост за една успешна професионална реализация. Яна като успешен и доказал се творец в областта на модата развива тези свои интереси и ги насочва към други научни територии, свързани с облеклото, а именно „Облеклото като знак на едентичност“. В него тя се концентрира върху проблемите на облеклото като

информационна единица, код, и дешифрира „разликите в социалните и културни позиции на индивида на лично и общностно ниво“. Яна надгражда своите познания с изследване в областта на философското познание за облеклото като феномен, на неговите икономически, политически, социални, религиозни, етнически, сексуални и културни аспекти.

Подобно събиране, изследване и обобщаване на материали по темата на докторантурата се прави за първи път.

Построената система от докторанта разглежда обстойно аспектите на идентичността, комуникирани чрез облеклото, като доказва, че тази система подлежи на непрекъснати промени.

Основните изводи, направени от Яна Дворецка са ясно формулирани и имат приносен характер за науката и практиката. Посочените **приноси** са изключително важни за изследването, заложено в докторантурата. Ще посоча някои от тях:

Доказано е превъзходството на комуникационната роля на облеклото над останалите му функции на базата на примери от историята на костюма и модата.

Направено е задълбочено проучване на социалната сфера, която индивида населява и са направени изводи за невербалната форма на облеклото и неговата знаковост.

За първи път се прави подобна класификация на проявленията на облеклото.

Задълбочено се анализират социалните, икономическите, политическите и културните фактори, които влияят върху вида на облеклото.

Дисертационният труд формулира знаците на облеклото, и изследва функционирането им в процеса на общуването.

Изследват се и субкултурните общности като отделна опозиционна сила и техните различни идеологически позиции.

Важен момент в дисертацията е найната нова гледна точка към практическите процеси като проектиране и развиване на модни продукти, нейното практическо значение за модните дизайнери. Тя дава възможности за бъдещи проучвания в областта на функциите на облеклото.

Текстът показва как поп културата и масовата мода са сред факторите, които влияят върху традиционната знаковост на облеклото и как модната индустрия подменя идентичността, комуникирана чрез облеклото.

За първи път у нас темата за облеклото е представена чрез пресичане на социологически, семиотичен и културологичен анализ, а не чрез използване на историческата наука и естетиката. Този труд може да послужи и като основа за бъдещи проучвания в областта на функциите на облеклото

Тъй като настоящият труд се явява едно от първите изследвания на български език в областта на теорията на модата и облеклото, текстът би могъл да послужи на преподаватели и студенти по мода.

Дисертацията пряко засяга практическите процеси на проектиране и създаване на модни продукти, защото представлява нова гледна точка към облеклото и неговите функции.

Изброените приноси и изводите, които следват от тях, показват тяхната значимост за науката и практиката. Докторантът посочва и възможност за внедряването им както в учебния процес, така и в практиката на модния дизайнер.

Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични познания в научното изследване по темата и прави самостоятелни научни изводи, изнесени във всяка глава на дисертацията. Текстът съдържа теоретични обобщения и решения на научни и научноприложни проблеми. Те представляват значителен принос за науката.

Яна Дворецка участва в международни научни конференции и печатни издания по темата на дисертационния труд, в които с успех представя свои писмени разработки- Korea-Bulgaria International Conference, Dress Codes,/ 2008/, Korea-Mongolia International Conference, Beauty is the Beast, /2010/, Korea-Russia International Conference, The Language of **Appearance** /2011/ и издания - (2011) Работното облекло като средство за конструиране на фирмена идентичност, Сборник доклади на Студентска научна сесия - СНС'11, издание на Русенския университет „Ангел Кънчев“, (2011) Облеклото като знак за религиозна идентичност, Научна конференция „Дизайн и архитектура – теория, практика и взаимодействие“ и (2013) Облеклото като знак за политическа/идеологическа принадлежност, (ръкопис под печат), НБУ

Библиографията, която Яна Дворецка е използвала при разработване на своя докторски труд се състои от 115 литературни печатни издания и 27 интернет източници основно на английски език. Използвала е и българска и руска литература.

Наред с научната и преподавателска работа, Яна Дворецка развива успешна професионална и творческа дейност.

Яна Дворецка е моден дизайнер, утвърден в модните среди. Тя се занимава с педагогическа дейност и преподава по мода в НБУ. Работата със студенти е важна и вълнуваща част от нейната биография.

Творческият подход при извеждане на научните тези в дисертационния ѝ труд го прави изключително интересен и полезен за студентите по моден дизайн от НБУ. В заключение считам, че труда „ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК НА ЕДЕНТИЧНОСТ“ на кандидата има високи научни качества и е принос в теорията на изкуствознанието по тема, която не е изследвана в достатъчна степен.

Изразявам убедената си подкрепа за Яна Дворецка и предлагам да ѝ бъде присъдена научната степен „Доктор“.

Проф. Анна Бояджиева

